

SAMFUNNSFAG

Skuletrinn: 9. trinn

Skuleår: 2025/2026

Læremiddel: Arena 9

Munnlege ferdigheiter

Munnlege ferdigheiter i samfunnsfag inneber å kunne lytte til, tolke, formulere og fremje meiningar, gi respons og diskutere med andre. Å få tak i andre sine meiningar og stille oppklarande og utdjupande spørsmål inngår òg. Utviklinga av dei munnlege ferdigheitene går frå å uttrykkje eigne meiningar, ta ordet etter tur og lytte og gi respons til andre, til å ta ulike perspektiv og grunngi argumentasjon i større årsakssamanhengar. Utviklinga inneber vidare i aukande grad å fortelje om samanhengar, drøfte faglege spørsmål og handtere meir kompleks informasjon og å forstå korleis ulike uttrykksmåtar påverkar budskap og mottakar.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i samfunnsfag inneber å planleggje, utforme og arbeide med tekstar som er tilpassa formålet med skrivinga. Det inneber òg å dele, formidle og presentere kunnskap og informasjon skriftleg og å bruke samfunnsfaglege omgrep, byggje opp argumentasjon og utforske og problematisere samfunnsfaglege tema. Vidare inneber det å kunne dokumentere og presentere resultat av samfunnsfaglege undersøkingar skriftleg. Utviklinga av skriveferdigheiter i faget går frå å formulere enkle faktasetningar og spørsmål og vise til kjelder, til å skrive fagtekstar, drøfte problemstillingar og vise til meir komplekse kjelder.

Å kunne lese

Å kunne lese i samfunnsfag inneber å utforske, tolke og reflektere kritisk over ulike historiske, geografiske og samfunnskunnskaplege kjelder. Vidare inneber det å finne informasjon og bevisst velje og velje bort ulike kjelder. Å lese inneberer å reflektere over korleis ståstad og perspektiv påverkar ulike kjelder, kjenne att argumentasjon og å skilje mellom meiningar, fakta og påstandar. Utviklinga av leseferdigheiter i faget går frå å bruke få og tilrettelagde kjelder til sjølv å finne og samanlikne informasjon i eit større mangfald av kjelder med større kompleksitet.

Å kunne rekne

Å kunne rekne i samfunnsfag inneber å kunne innhente, arbeide med, analysere og vurdere talmateriale og store data i lys av kontekst og for å ta stilling til samfunnsspørsmål. Vidare inneber det å bruke tidslinjer og målestokk til å utforske og presentere historiske og geografiske forhold og sjå samanhengar. Å kunne arbeide med problemstillingar knytte til økonomi og forbruk, og samanhengen mellom disse, inngår òg. Utviklinga av rekneferdigheiter i faget går frå å tolke konkrete og enkle tabellar og grafiske framstillingar til å kombinere og analysere større datamengder og sjå endringar over tid. ”

Digitale ferdigheiter

Samfunnsfag har eit særleg ansvar for at elevane utviklar digitalt medborgarskap. Digitale ferdigheiter i samfunnsfag inneber å kunne bruke digitale verktøy til å finne, behandle og navigere i digitale kjelder, utøve digital kjeldekritikk og velje ut relevant informasjon. Det handlar òg om å kunne kommunisere, samarbeide og skape digitale produkt og om å følgje reglar og normer for nettbasert kommunikasjon, personvern og opphavsrett. Ferdigheita inneber òg å vareta informasjons- og datasikkerheit. Utviklinga av digitale ferdigheiter går frå å utforske og bruke digitale ressursar, til å søkje og velje informasjon sjølvstendig og til å vise god digital dømmekraft når ein vel informasjon, bruker digitale ressursar og kommuniserer digitalt.

Tema: 1. Norsk politikk

Periode: veke 34-37

Læringsmål:

- Eg kan forklare korleis det politiske systemet i Noreg fungerer, og beskrive rolla til Stortinget, regjeringa og domstolane.
- Eg kan gjere greie for korleis demokratiske prosessar fungerer lokalt og nasjonalt.
- Eg kan drøfte kvifor det er viktig å delta i demokratiske prosessar, og reflektere over kva medborgarskap inneber.
- Eg kan forklare kva for rettar og plikter innbyggjarar i Noreg har, og gi døme på korleis desse verkar i praksis.
- Eg kan utforske korleis politiske parti arbeider, og forklare kva som kjenneteiknar ulike politiske ideologiar.
- Eg kan analysere og diskutere aktuelle samfunnsspørsmål ved å bruke pålitelege kjelder.
- Eg kan reflektere over korleis digitale medium påverkar politiske prosessar og deltaking.

Kvifor skal elevane lære dette:

Å lære om norsk politikk gjer at elevane får innsikt i korleis demokratiet vårt fungerer, og kvifor det ikkje kan takast for gitt. Elevane får forståing for rolla til Stortinget, regjeringa og domstolane, og korleis dei sjølve kan delta og påverke i samfunnet. Slik utviklar dei kunnskap som styrkjer evna til kritisk tenking, deltaking og medborgarskap.

Gjennom arbeidet med temaet får elevane erfaring med å undersøkje politiske spørsmål, bruke kjelder kritisk og drøfte ulike perspektiv. Dette er viktig for å bli aktive og engasjerte samfunnsborgarar, som kan ta informerte val og bidra i demokratiske prosessar både lokalt og nasjonalt.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
• bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår. • drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka og påverkar haldningane og handlingane til folk. • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levekår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. • utforske og beskrive korleis menneske- og urfolksrettar og andre internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd. • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine. • utforske ulike plattformer for digital samhandling og reflektere over korleis digital deltaking og samhandling påverkar forma på og innhaldet i samfunnsdebatten. • beskrive trekk ved det politiske systemet og velferdssamfunnet i Noreg i dag og reflektere over sentrale utfordringar.	• Demokrati og medborgarskap. • Samfunnskritisk tenking og samanhengar. • Demokratiforståing og deltaking.	• Demokrati og medborgarskap.	• Vi skal utforske korleis demokratiet fungerer gjennom arbeid med maktfordeling, politiske parti og ideologiar. Elevane skal samanlikne parti, undersøkje program og drøfte aktuelle saker. Vi jobbar praktisk med rollespel, diskusjonar og oppgåver knytt til Stortingsvalet, slik at elevane får innsikt i korleis det politiske systemet verkar i praksis.	Materiell
				Arena Emne: • Norsk politikk (8.trinn – aunivers). «Sånn er Norge – Demokrati eller diktatur» Politiske heimesider.

Tema: 2. Psykisk helse, ungdomstid og rusmiddel – ditt liv, dine grenser og dine val & seksualitet

Periode: veke 38-40

Læringsmål:

- Eg kan reflektere over kva som påverkar psykisk helse, og korleis ein kan ta vare på seg sjølv og andre.
- Eg kan drøfte korleis normer, kroppspress og sosiale medium påverkar ungdomstida.
- Eg kan forklare kva rusmidlar er, og reflektere over konsekvensar av rusbruk for individ og samfunn.
- Eg kan utforske og reflektere over grenser, respekt og samtykke i relasjonar.
- Eg kan samtale om seksualitet, kjensler og identitet, og vise respekt for mangfald.
- Eg kan bruke pålitelege kjelder for å finne informasjon om helse, rus og seksualitet, og vurdere truverda.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om psykisk helse, ungdomstid, rus og seksualitet for å bli tryggare på seg sjølv og på eigne grenser. Kunnskap om desse temaa gir dei verktøy til å handtere press, påverknad og uønskte hendingar i kvardagen. Det gjer dei betre rusta til å ta gode val for eigen helse, utvikle respekt for andre og vise forståing for mangfald i identitet og levesett.

Gjennom dette arbeidet utviklar elevane medvit om korleis lover, reglar og normer verkar i samfunnet, og kvifor respekt, ansvar og samtykke er grunnleggjande for gode relasjonar og eit trygt fellesskap.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
- reflektere over identitet, sjølvbilete og eigne grenser [...] og presentere forslag til korleis ein kan handtere påverknad og uønskte hendingar. - reflektere over likskapar og ulikskapar i identitetar, levesett og kulturuttrykk og drøfte moglegheiter og utfordringar ved mangfald. - reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine. - beskrive sentrale lover, reglar og normer og drøfte kva konsekvensar brot på desse kan ha for den enkelte og for samfunnet på kort og lang sikt.	- Identitetsutvikling og fellesskap. - Undring og utforsking.	Folkehelse og livsmeistring.	Vi skal lære gjennom samtalar, refleksjonsoppgåver og arbeid med konkrete situasjonar frå ungdomslivet. Elevane skal bruke rollespel, diskusjonar og case for å utforske grenser, samtykke, identitet og rus. Vi nyttar filmar, artiklar og pålitelege nettressursar som grunnlag for å drøfte og vurdere ulike perspektiv.	Fagsamtalar, kreative oppgåver, munnleg deltaking, refleksjonsnotat
				Materiell Arena Emne: - Psykisk helse, ungdomstid og rusmiddel. - Seksualitet. Helsesjukepleiar «Rus», episode 1 og 2.

Tema: 3. Nasjonalisme og ideologiar

Periode: veke 42-44

Læringsmål:

Eg kan gjere greie for framveksten av ulike ideologiar og kva verdier og tankar dei byggjer på.

Eg kan forklare korleis nasjonalisme har påverka samfunn og politikk i ulike delar av verda, inkludert Noreg.

Eg kan reflektere over korleis ideologiar og nasjonalisme har forma konflikter og samarbeid i historia.

Eg kan undersøkje og presentere korleis ideologiske tankar kjem til uttrykk i dag.

Eg kan bruke pålitelege kjelder for å finne og samanlikne informasjon om ideologiar og nasjonalisme, og vurdere truverda.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om nasjonalisme og ideologiar for å forstå korleis ulike tankesett har påverka samfunn og politikk både historisk og i dag. Kunnskap om ideologiar og nasjonalisme gir innsikt i korleis politiske val og konflikter oppstår, og kvifor folk og grupper kan ha ulike interesser og verdier. Dette hjelper elevane å utvikle samfunnsforståing, kritisk tenking og evne til å vurdere og diskutere aktuelle politiske spørsmål, også i Noreg.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
• drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka og påverkar haldningane og handlingane til folk. • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst. • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levекår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikter og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane. • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunnngir standpunkta sine. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	• Undring og utforsking. • Demokrati og medborgarskap. • Samfunnskritisk tenking og samanhengar. • Demokratiforståing og deltaking.	• Demokrati og medborgarskap.	• Vi skal utforske korleis ideologiar og nasjonalisme har påverka samfunn og politikk gjennom diskusjonar, gruppearbeid og case-studier frå både Noreg og andre land. Elevane skal analysere historiske hendingar, samanlikne ulike kjelder og drøfte korleis aktørar og ideologiar har påverka konflikter og samarbeid. Vi nyttar digitale ressursar og pålitelege kjelder til undersøkingar, presentasjonar og refleksjon over truverda og relevans.	Materiell
				Arena Emne: • Nasjonalisme Eigne ark

Tema: 4. Første verdenskrig

Periode: veke 45-48

Læringsmål:

- Eg kan gjere greie for årsaker til og konsekvensar av Første verdenskrigen.
- Eg kan forklare korleis alliansar, nasjonalisme og ideologiar påverka utbrotet og forløpet av krigen.
- Eg kan reflektere over korleis krigen påverka vanlege menneske, samfunn og grenser i Europa.
- Eg kan drøfte korleis framstillingar av krigen har påverka haldningar og minne i ettertid.
- Eg kan bruke pålitelege kjelder for å finne informasjon om krigen og vurdere truverda og relevans.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om Første verdenskrigen for å forstå korleis store konflikhtar oppstår og kva konsekvensar dei har for menneske, samfunn og grenser. Kunnskap om krigen gir innsikt i korleis ideologiar, alliansar og nasjonalisme påverkar politiske val og historiske hendingar. Dette hjelper elevane å utvikle samfunnsforståing, kritisk tenking og evne til å vurdere kjelder og perspektiv i både historie og samtid.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
• bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår. • drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka og påverkar haldningane og handlingane til folk. • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst. • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levkår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikter og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane. • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	• Undring og utforsking. • Demokrati og medborgarskap. • Samfunnskritisk tenking og samanhengar. • Demokratiforståing og deltaking.	• Demokrati og medborgarskap.	• Vi skal lære gjennom arbeid med historiske kjelder, digitale ressursar og kart over Europa, og undersøkje årsaker og konsekvensar av Første verdskrigen. Elevane skal analysere framstillingar av fortida, drøfte ulike perspektiv og samanlikne kjelder for å vurdere truverda og relevans. Vi nyttar gruppearbeid, diskusjonar, skriftleg arbeid og presentasjonar for å utforske korleis ideologiar, alliansar og nasjonalisme påverka krigen og menneska som levde då.	• Presentasjonar, fagsamtalar, kreative oppgåver, munnleg deltaking, skriftleg prøve.
				Materiell Arena Emne: • Første verdskrig Eigne ark Video Kart Lydopptak Nyheiter

Tema: 5. Mellomkrigstid og andre verdskrig

Periode: veke 49-3

Læringsmål:

Eg kan gjere greie for årsaker til og konsekvensar av mellomkrigstida si politiske og økonomiske utvikling.

Eg kan forklare korleis ideologiar og nasjonalisme påverka utbrotet av Andre verdskrigen.

Eg kan drøfte årsaker til og konsekvensar av Andre verdskrigen både lokalt og internasjonalt.

Eg kan reflektere over korleis framstillingar av krigen og menneskegrupper har påverka haldningar og handlingar i ettertid.

Eg kan bruke pålitelege kjelder for å finne informasjon om perioden og vurdere truverda og relevans.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om mellomkrigstid og Andre verdskrigen for å forstå korleis politiske ideologiar, økonomiske forhold og nasjonalisme kan påverke samfunnet og føre til konflikt. Kunnskap om perioden hjelper elevane å sjå samanhengar mellom historie og samtid, og å utvikle kritisk tenking og evne til å vurdere kjelder og perspektiv. Dette gir innsikt i korleis historiske hendingar formar haldningar, handlingar og samfunn både lokalt og globalt.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
• bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår. • drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka og påverkar haldningane og handlingane til folk. • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst. • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levkår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikter og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane. • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	• Undring og utforsking. • Demokrati og medborgarskap. • Samfunnskritisk tenking og samanhengar. • Demokratiforståing og deltaking.	• Demokrati og medborgarskap.	• Elevane skal lære gjennom arbeid med historiske kjelder, digitale ressursar, filmar og kart over Europa. Vi skal analysere politiske ideologiar, nasjonalisme og samfunnsutvikling i mellomkrigstida, og drøfte årsaker og konsekvensar av Andre verdskrigen. Elevane skal bruke gruppearbeid, diskusjonar og presentasjonar og skriftleg arbeid for å utforske korleis hendingar og ideologiar påverka menneske, samfunn og politikk både då og i ettertid.	Materiell
				Arena Emne: • Mellomkrigstid og annan verdskrig Eigne ark Video Kart Lydopptak Nyheiter

Tema: 6. Mellomkrigstid og andre verdskrig i Noreg

Periode: veke 4-7

Læringsmål:

Eg kan gjere greie for korleis Noreg vart påverka av Andre verdskrigen, inkludert okkupasjon og kvardagsliv.

Eg kan forklare årsaker til og konsekvensar av krigen i Noreg, både politisk og sosialt.

Eg kan reflektere over korleis ulike grupper, inkludert motstandsfolk og sivile, handla og tok val under krigen.

Eg kan drøfte korleis framstillingar av krigen har påverka haldningar og minne i Noreg i ettertid.

Eg kan bruke pålitelege kjelder for å undersøkje hendingar og vurdere truverda og relevans.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om Andre verdskrigen i Noreg for å forstå korleis krig påverkar samfunn, politiske val og kvardagsliv. Kunnskap om motstand, okkupasjon og erfaringane til ulike grupper hjelper elevane å reflektere over rettferd, ansvar og konsekvensar av handlingar i vanskelege situasjonar. Dette gir innsikt i Noregs historie og utviklar evne til kritisk tenking og vurdering av kjelder og perspektiv.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
• bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår. • drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka og påverkar haldningane og handlingane til folk. • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst. • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levkår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikter og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane. • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine. vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	• Undring og utforsking. • Demokrati og medborgarskap. • Samfunnskritisk tenking og samanhengar. • Demokratiforståing og deltaking.	• Demokrati og medborgarskap.	• Elevane skal lære gjennom arbeid med historiske kjelder, dokumentarfilm og kart over Noreg under krigen. Vi skal analysere hendingar, val og erfaringar til ulike grupper, inkludert motstandsfolk og sivile, og drøfte konsekvensar for samfunnet. Elevane bruker gruppearbeid, diskusjonar, skriftleg arbeid og presentasjonar for å utforske korleis okkupasjon og krig påverka Noreg, og vurderer truverda og relevans i kjeldene dei brukar.	Materiell
				Arena Emne: • Mellomkrigstid og annan verdskrig i Noreg Eigne ark Video Kart Lyddopptak Nyheiter Historiske kjelder

Tema: 7. Samisk eller norsk?

Periode: veke 8-9

Læringsmål:

Eg kan gjere greie for fornorsking av samane og dei nasjonale minoritetane og uretten dei har vore utsette for, og reflektere over kva konsekvensar det har hatt og har på individ- og samfunnsnivå.

Eg kan utforske og beskrive korleis menneske- og urfolksrettar og andre internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd.

Eg kan reflektere over likskapar og ulikskapar i identitetar, levesett og kulturuttrykk og drøfte moglegheiter og utfordringar ved mangfald.

Eg kan reflektere over korleis identitet, sjølvbilet og eigne grenser blir utvikla og utfordra i ulike fellesskap, og presentere forslag til korleis ein kan handtere påverknad og uønskte hendingar.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om samane og dei nasjonale minoritetane for å forstå historia om fornorsking og urett, og korleis dette har påverka identitet, kultur og samfunn i Noreg. Kunnskap om urfolk og minoritetar gir elevane innsikt i mangfald, rettferd og likestilling, og hjelper dei å utvikle respekt og forståing for andre.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
- utforske og beskrive korleis menneske- og urfolksrettar og andre internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd. - gjere greie for fornorsking av samane og dei nasjonale minoritetane og uretten dei har vore utsette for, og reflektere over kva konsekvensar det har hatt og har på individ- og samfunnsnivå. - reflektere over likskapar og ulikskapar i identitetar, levestett og kulturuttrykk og drøfte moglegheiter og utfordringar ved mangfald. - reflektere over korleis identitet, sjølvbilete og eigne grenser blir utvikla og utfordra i ulike fellesskap, og presentere forslag til korleis ein kan handtere påverknad og uønskete hendingar. - vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	- Demokratiforståing og deltaking. - Samfunnskritisk tenking og samanhengar. - Identitetsutvikling og fellesskap.	Folkehelse og livsmeistring.	Elevane skal lære gjennom arbeid med historiske kjelder, forteljingar, filmar og digitale ressursar om samisk historie og kultur. Vi skal bruke diskusjonar, refleksjonsoppgåver og gruppearbeid for å utforske korleis identitet og kultur blir påverka, og korleis rettar og minoritetar blir verna i dag. Elevane vurderer truverda i kjelder og drøftar perspektiv frå ulike aktørar.	Presentasjonar, fagsamtalar, kreative oppgåver, munnleg deltaking.
				Materiell Arena Emne: Samisk eller norsk? Andre kjelder Video Nyheiter

Tema: 8. Kampen om Afrika

Periode: veke 10-12

Læringsmål:

Eg kan gjere greie for årsaker til og konsekvensar av kolonisering og imperialisme i Afrika.

Eg kan forklare korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverka makt, ressursar og konflikhtar i Afrika.

Eg kan drøfte korleis framstillingar av kolonitida har påverka haldningar og handlingar både i Europa og Afrika.

Eg kan reflektere over korleis menneske har kjempa mot undertrykking og for endring i Afrika.

Eg kan bruke pålitelege kjelder for å undersøkje hendingar og vurdere truverda og relevans.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om kolonisering og imperialisme i Afrika for å forstå korleis makt, ressursar og politikk påverka samfunn og menneske både historisk og i dag. Kunnskap om kolonitida gir innsikt i årsaker til konflikhtar, ulikskap og motstand, og utviklar evne til kritisk tenking og vurdering av kjelder.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
• drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka og påverkar haldningane og handlingane til folk. • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst. • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levkår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikter og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane. • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	• Undring og utforsking. • Demokrati og medborgarskap. • Samfunnskritisk tenking og samanhengar. • Demokratiforståing og deltaking.	• Demokrati og medborgarskap.	• Elevane skal lære gjennom arbeid med historiske kjelder, kart, filmar og digitale ressursar som skildrar kolonisering og kamp for sjølvstende i Afrika. Vi nyttar gruppearbeid, diskusjonar og presentasjonar for å utforske årsaker og konsekvensar av kolonisering, og vurderer truverda og relevans i kjeldene dei bruker.	Materiell
				Arena Emne: • Kampen om Afrika Eigne ark Video Kart Historiske kjelder

Tema: 9. Internasjonal handel og arbeid

Periode: veke 13-16

Læringsmål:

Eg kan utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor, og drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur.

Eg kan samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levekår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag.

Eg kan utforske og beskrive korleis menneske- og urfolksrettar og andre internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd.

Eg kan reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine.

Eg kan vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om internasjonal handel og arbeid for å forstå korleis globalisering, økonomi og internasjonale avtalar påverkar menneske, samfunn og natur. Kunnskap om FN og internasjonalt samarbeid gir innsikt i korleis land samarbeider for å sikre rettferd, likestilling og berekraft, og utviklar evne til kritisk tenking og vurdering av ulike aktørar og perspektiv.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
- utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor, og drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur. - samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levekår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. - utforske og beskrive korleis menneske- og urfolksrettar og andre internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd. - reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine. - vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet.	- Undring og utforsking. - Samfunnskritisk tenking og samanhengar. - Berekraftige samfunn. - Identitetsutvikling og fellesskap.	Berekraftig utvikling.	Elevane skal lære gjennom arbeid med statistikk, digitale ressursar, case-studiar og FN sine mål for berekraftig utvikling. Vi nyttar gruppearbeid, diskusjonar og presentasjonar for å undersøkje korleis handel, arbeid og internasjonalt samarbeid påverkar levekår, økonomi og rettår til menneske. Elevane vurderer truverda og relevans i kjelder og drøftar ulike perspektiv.	Presentasjonar, fagsamtalar, kreative oppgåver, munnleg og skriftleg deltaking.
				Materiell Arena Emne: - FN og internasjonalt arbeid - Internasjonal handel FN sine ressursar Handelsspelet Digitale verktøy

Tema: 10. Fattigdom og rikdom

Periode: veke 17-20

Læringsmål:

Eg kan samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levkår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag.

Eg kan vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet.

Eg kan utforske og drøfte korleis teknologi, handel og internasjonalt samarbeid påverkar økonomi og levkår globalt.

Eg kan reflektere over ulikskap og moglegheiter for endring i rikdom og fattigdom mellom og innan land.

Eg kan bruke pålitelege kjelder og digitale ressursar for å undersøkje fattigdom og rikdom og vurdere truverda og relevans.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om fattigdom og rikdom for å forstå korleis økonomiske, politiske og geografiske forhold påverkar menneske, samfunn og levkår globalt. Kunnskap om ulikskap og faktorar som skaper eller reduserer fattigdom gir innsikt i utfordringar og moglegheiter for berekraftig utvikling, handel og internasjonalt samarbeid.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
- samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levekår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag. - vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet. - utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor, og drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur. - vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	- Undring og utforsking. - Samfunnskritisk tenking og samanhengar. - Berekraftige samfunn. - Identitetsutvikling og fellesskap. - Demokratiforståing og deltaking.	- Demokrati og medborgarskap. - Folkehelse og livsmeistring. - Berekraftig utvikling.	Elevane skal lære gjennom arbeid med statistikk, digitale ressursar, case-studier og kart som viser økonomiske ulikskapar i verda. Vi nyttar gruppearbeid, diskusjonar og presentasjonar for å analysere årsaker til og konsekvensar av ulikskap, og elevane vurderer truverda og relevans i kjelder.	Presentasjonar, fagsamtalar, kreative oppgåver, munnleg og skriftleg deltaking.
				Materiell Arena Emne: Fattigdom og rikdom i verda Andre digitale ressursar Digitale verktøy

Tema: 11. Arbeid, inntekt og forbruk

Periode: veke 21-24 (25)

Læringsmål:

Eg kan vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet.

Eg kan utforske korleis global handel, teknologi og økonomiske system påverkar arbeidsmarknad og levekår.

Eg kan bruke pålitelege kjelder og digitale ressursar for å undersøkje arbeidsmarknad, inntekt og forbruk, og vurdere truverda og relevans.

Eg kan reflektere over korleis egne val som arbeidstakar og forbrukar påverkar økonomi og samfunn.

Kvifor skal elevane lære dette:

Elevane skal lære om arbeid, inntekt og forbruk for å forstå korleis økonomi påverkar livskvalitet, levestandard og moglegheiter i samfunnet. Kunnskap om økonomiske system, forbruk og arbeidsmarknad gir innsikt i personlege val, rettar og ansvar, og hjelper elevane å gjere informerte og ansvarlege val i eige liv.

Kompetansemål	Kjerneelement	Tverrfaglege tema	Korleis skal vi lære dette?	Undervegsvurdering
- vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet. - utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor, og drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur. - vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår.	- Samfunnskritisk tenking og samanhengar. - Undring og utforsking. - Berekraftige samfunn.	- Folkehelse og livsmeistring. - Berekraftig utvikling.	Elevane skal lære gjennom arbeid med statistikk, digitale ressursar, case-studiar og undersøkingar av arbeidsmarknad og forbruk. Vi nyttar gruppearbeid, diskusjonar og presentasjonar for å analysere korleis arbeid, inntekt og forbruk påverkar både personleg økonomi og samfunnet, og elevane vurderer truverda og relevans i kjelder.	Presentasjonar, fagsamtalar, kreative oppgåver, munnleg og skriftleg deltaking.
				Materiell Arena Emne: Arbeid, inntekt og forbruk Eigne ark, kjelder og oppgåver